

А пам'ятаєш, як колись ти, Міловице, розпачливо кричала до своїх батька й матері: «Не піду я заміж ніколи й ні за кого, як не віддасте мене за Ілька! Буду сидіти в хаті та до сивих кіс виглядатиму у вікна!»

А батько твій, Кіндрат, так тебе тоді благословив: «Ну то й іди ти хоч під три чорти, якщо так! — кричав. — У хаті — рейвах! І то байдуже, що он скільки дівок сидять і разом із матерями виглядають собі у вікна! А вона — заміж?! Та хто таку вбогу й дурну дівку за себе візьме? Розумна людина, як придивиться до наших порядків та до нашого багатства, то тікатиме далі, ніж очі бачать!»

«Що ти верзеш? Що ти кленеш своїй дитині? — всовіщала чоловіка твоя мати Горпина. — Яких таких порядків тобі ще треба в хаті? І багатства тобі нема?! Нема! Бо що заробив, то те й маєш!» — цвікала йому в самі очі.

А батько відгавкувався, як міг: «Разом з тобою й заробив! Штани на матні репнули — зашити нема кому! А тут — весілля робити?!»

«Аби у нас хазяїн був справний, то й штани було б нові з чого шити! — затикала батькові рота твоя мати Горпина. — І дівки б наші не сиділи на печі, а йшли б межі люди!»

Пам'ятаєш, Міловице, як тоді твій батько Кіндрат розвернувся до своєї жінки спиною, побіг із хати та ще й хряснув за собою дверми так, аж посипався на долівку глиняний сволок?

Твоя ж мати, невесело глянувши на зіщулену й перелякану свою дочку, зітхнула й собі подалася вслід за чоловіком, не промовивши до тебе й слова.

А що мала б казати тобі твоя мати, Міловице? Хіба ж вона могла сама думати й рішати твоє заміжжя без чоловіка? І хоч не мала до свого чоловіка великої поваги, але ж батько твій був у дворі господар, такий уже був звичай у селі...

А ти тоді, дорога Міловице, либонь, подумала: хай час перейде, то воно само собою і вляжеться.

Сердиті батьки твої після сварки повиходили на вулицю, а в хаті кругом тебе стало дуже тихо...

До того, Міловице, ви вже рік як таємно з Ільком стрічалися.

Пам'ятаєш, здибалися ви якось у руді, що під Лисою горою, як ти ходила туди, щоби вкосити пахучого зілля

на Трійцю? Тоді, Міловице, ти залізла далеко в багнюку, заплуталася в осоці та розсікла серпом ногу й сіла плакати.

А саме на той час Ілько йшов зі свого поля, та й почув, як ти скиглиш. Взяв він тоді, відкраяв шматок від своєї сорочки, та й перев'язав твою вавку.

«Що, дуже пече?» — питав тебе Ілько.

А ти, Міловице, соромилася й крізь сльози казала, що ні. Бо ж ти вже знала: Ілько парубкувати почав недавно й був молодший від тебе на цілих два роки!

І ти, дорога Міловице, була собі бідна.

А Ількові батьки — трохи багатші. Та й не трохи, Чуйки добре собі були багатенькі...

Якраз тоді тобі, Міловице, вже й час прийшов думати про своє заміжжя.

І рішила ти собі, Міловице: то й що, що Ілько молодший?

І назад ви вже йшли попід поле разом, тепла пилюка хмарками бухкала з-під ніг на всі боки в траву. А Ілько ще й ніс у рушнику твоє зілля...

Того дня сонце немилосердно смалило з неба, а з-за гори вже насувалася чорна-пречорна хмара, і вам треба було добре спішити, щоб дощ не застав серед левади. А як же спішити, коли з твоєї, Міловице, розсіченої ноги сочилася кров і червоним вужем текла аж до п'ятки?

Пам'ятаєш, Міловице, ти йшла тоді й нишком подивлялася на широкі Ількові плечі, на надірвану для тебе сорочку.

А тоді ви почали говорити.

Ілько розказав тобі, Міловице, що він тепер уже письменний, бо провчився два роки в лікнепі.

А ще розказував Ілько те, що вчитав був із газети, яку батько привіз йому аж із Києва...

А ти тоді, Міловице, слухала й думала: і який же він, оцей Ілько, та дуже розумний!

«А мій старший брат Тимко навчився гарно грати на гармошці!» — взяла ти та й собі похвалилася.

«Знаю Тимка, — відказав Ілько. — Тільки якийсь він не нашенський, панський! Он і на гармошці... У нас мало хто в селі й уміє. І нащо воно йому? Хіба в музики десь подасться, в город?»

«В город?» — подивувалася ти, Міловице.

А Ілько розказував: «Ну, ваш Тимко якось більше на городського парубка й схожий».

«Він у нас такий...» — загордилася гарним братом ти, Міловице.

А Ілько візьми й почни: «І ти теж... якась така...» — подивився з висоти свого зросту на тебе, маленьку.

«Що... негарна?..» — сполохалася.

«Гарна, — засоромився й собі Ілько, — ще й дуже... Тільки дрібненька... така...»

«А у вас, у Чуйків, увесь рід — велетні... — прохопилася. — А ще у нас є воли!» — перевела ти розмову на господарство, Міловице. Ти вже й не знала, про що друге говорити з парубком, і мовчати не хотіла. Тож розказувала, скільки у вас поля, худоби, що роблять батьки.

Твої, Міловице, батьки Гаврилюки були убогі, але тягнулися за людьми щосили.

Пам'ятаєш, Міловице, як часом ти чула: мати накидалася на батька з докорами за бідність?

«То було не йти за мене, коли я бідний!» — кричав із відчаєм твій батько.

«А я пішла, за дурної голови!» — докоряла йому мати.

«То було не йти!»

«Якби ж мені тоді та мій теперішній розум!»

Часто ти чула такі суперечки, Міловице...

Мати вкінці ще й любила «припекти» батькові, показувала на нього пальцем і кричала до тебе й твоїх сестер: «Ото, дівчата, дивіться добре, щоб не повиходили заміж так, як ваша мати! Треба виходити хоч за дурного, зате за багатого. Бо що та любов — як вітер, швидко й проходить. А тоді гризеш собі лікті, дивлячись на розумніших дівчат, що були проворні й слухали своїх матерів, а тепер хазяйками по великих хатах сидять, а не так мучаться, як я. І казала ж мені моя мама...»

Мати твоя, Міловице, кричала й починала плакати, а батько, грюкнувши дверима, вибігав із хати надвір...